

Foto: Lisa R. Howeler, lightstock.com

RAPPORT HÄR FÖR ATT STANNA

FÖRFATTAD AV

Olof Brandt, generalsekreterare Bibeln idag

Reviderad 2020-12-22

Innehåll

Inledning	2
Bibliska principer	4
Huvudteori för analys	5
1 - Över 50 procent försvinner	7
2 - Det sociala benets dominans	13
3 - Föräldrar och församling	17
Tänk Orange	19
Cirklar av påverkan	21
Gör som Ikea	23
4 - Behovet av nära relationer	27
5 - 10 byggstenar för livslångt lärjungaskap	31
Egna reflektioner	34
Mer resurser	36
I din församling?	36

Inledning

Foto: Pixxel Creative, lightstock.com

Inom kyrkans värld har jag inte mött någon som påstått annat än att arbetet med barn och unga bör prioriteras. Att ge tron vidare till den uppväxande generationen påstås till och med ofta vara högsta prioritet. Trots detta ser vi att mängder med unga lämnar tron innan vuxen ålder. Barn och ungdomsfrågor lyfts bort från församlingsledning och delegeras till andra grupper. I många sammanhang krävs det ingen särskild utbildning eller gåva för att få undervisa barnen (annat än ett utdrag ur polisregistret). Tänk om vi hade samma kravspecifikation på en barnledare som på en som skulle predika för vuxna?

Här för att stanna ger verktyg för församlingar att ta prioriteringen av barn och unga på allvar, finna ett gemensamt språk för strategi och vision samt presentera nycklar för att ge barn och unga en växande tro som håller.

Detta dokument innehåller bland annat:

- genomlysningens fem prioriterade områden för diskussion
- tio byggstenar till ett livslångt lärjungaskap

Bakgrund till processen

Inom Scripture Union (SU), Bibeln idags internationella rörelse, har man under längre tid uppmärksammat att barn och unga som möter tron på läger och i kyrkans verksamhet allt för ofta lämnar tron. På många platser är det över 50 % som, när man närmar sig vuxen ålder, har lämnat tron helt och hållet. SU beslutade därför att försöka göra något åt saken och genom en stor process kom man fram till tio olika byggstenar som var viktiga för dem som stannat eller saknades för dem som lämnat. Två kan sägas vara "grundstenar" som visat sig vara de allra viktigaste, familjen och relationer över generationsgränserna.

Parallellt med ovanstående har jag själv sett samma trend i Sverige, dels under min egen tid som ungdomsledare och även i de församlingar jag mött under mina snart 12 år i nationell tjänst. Det som tog mig hårdast var den inställning som jag ofta mötte att "det är helt enkelt så det är". Det fanns en förväntan i samtalen att det är klart att vi inte kan hjälpa alla till en tro.

**50 %
LÄMNAD**

Tack

Ett projekt av den här skalan kan inte genomföras utan att många personer är inblandade. Vi är otroligt tacksamma till alla som lagt tid och energi på att förstå vår samtid!

Alla som ställt upp på intervjuer. Alla som fyllt i enkäter. Korskyrkan Uppsala. Bibeln idags styrelse.

Särskilt tack till er som delat er vishet i samtal och skriven respons. Särskilt tänker vi på Amanda Carlshamre, Andreas Häger, Christer Dahlberg, Daniel Häger, Fredrik Wenell, Frida Igefjord, Iza Jönsson, Josefine Arenius, Kicki Dahlberg, Maria Furusand och Markus Holmström. Ett särskilt tack till PO Flodström som lagt otaliga timmar på att genomföra intervjuer.

I mötet mellan mina egna funderingar och den internationella processen i SU valde vi att testa en svensk version av en nyzeeländsk workshop under hösten 2019 i Mälarökyrkan (Pingst) och Korskyrkan Uppsala (EFK). Samlingarna var väldigt uppskattade och Bibeln idags styrelse beslutade sig för att jobba vidare med konceptet för svensk kontext.

Projektet som växte fram fick två delar. Korskyrkan i Uppsala valde att arbeta med frågorna i den lokala kontexten i samband med sitt visionsarbete under 2020 och Bibeln idag valde att genomföra en studie för att få mer på fötterna om hur det ser ut i Sverige. Ett fyrtiotal intervjuer med församlingsledare och ungdomspastorer genomfördes. På så sätt fick vi både möjlighet att djupstudera en församling och samtidigt få en översikt över läget som helhet i Sverige. Med i underlaget finns även två enkäter. En genomförd med föräldrar med inbjudan via Korskyrkan Uppsala och Bibeln idags Facebook, samt en med ungdomarna i Korskyrkan. Parallellt läste undertecknad en mängd forskningsrapporter, uppsatser, artiklar och böcker på ämnet för att skapa en så övergripande bild som möjligt.

För intervjuerna gjordes ett urval där vi riktade in oss på anställda inom Pingst, EFK och Equmeniakyrkan. Vi kan därför inte med någon säkerhet uttala oss om andra samfund, även om kontrollfrågor antyder att det ser likadant ut även i andra sammanhang. Intervjuerna genomfördes till största delen under Covid-19 pandemin men alla ombads att tänka på tiden precis före pandemin.

Projektet har inte i akademisk form valt att intervjua personer som lämnat tron. Huvudmålet med rapporten är att titta på faktorerna för de som stannat. Gruppen valdes bort dels för att projektet inte skulle bli för stort men också för att det kan vara en utmaning att komma förbi de "konstruerade berättelser" som ibland kommer som spontana svar på varför man lämnat. Självklart är dessa röster viktiga men för att göra dem rättvisa behövs en egen rapport. Här finns ett stort område för fortsatta studier. Vi tror även att det är viktigt att lyssna till människor som aldrig haft kontakt med kyrkan och som står helt utanför. De som lämnat ingick dock i en del av forskningen som ingick i läsningen.¹

Sammantaget presenterar vi nu i denna rapport lärdomarna från denna genomlysning. Den är tänkt som ett samtalsunderlag om nuläget för den egna församlingen eller samfundet, men också ett inspirationsmaterial för framtiden.

Olof Brandt, 2020-11-19

¹ Till exempel berör Frida Igefjords uppsats "...det är okej att va kristen varannan dag..." ämnet.

TJÄNSTER

- Olof Brandt har jobbat både i Korskyrkan Uppsala och nationellt med projektet.
- PO Flodström har varit ansvarig för intervjuerna och insamlandet av röster under hashtaggen #härförattstanna

Bibliska principer

När Jesus såg det blev han förargad och sade: Låt barnen komma hit till mig och hindra dem inte: Guds rike tillhör sådana som de.

Mark 10:14

Vad tror ni: om en man har hundra får och ett av dem kommer bort, lämnar han då inte de nittionio kvar i bergen och ger sig ut och letar efter det som är borta?

Matt 18:12

Dessa mina ord skall ni ta till er och lägga på hjärtat. Ni skall binda dem som ett tecken kring er arm, och de skall vara ett kännemärke på er panna. Lär ut dem till era barn genom att tala om dem när du sitter i ditt hus och när du är ute och går, när du lägger dig och när du stiger upp. Du skall skriva dem på dina dörrposter och i dina stadsportar.

5 Mos 11:18-20

Men jag säger er sanningen: det är för ert bästa som jag lämnar er. Ty om jag inte lämnar er kommer inte Hjälparen till er. Men när jag går skall jag sända honom till er ...

Joh 16:7

Men ni skall få kraft när den heliga anden kommer över er, och ni skall vittna om mig i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns.

Apg 1:8

I grunden handlar hela projektet om vad vi tror ligger på Guds hjärta. I Bibeln får vi möta Guds tankar för mänskligheten. Jesus attityder kan lära oss mycket.

Jesus blir till och med arg!

Det är sällan vi ser så här starka reaktioner hos Jesus, men när lärjungarna hindrar barnen så reagerar han mycket starkt. Han blir förargad! Målet med kyrkans arbete med barn måste först och främst vara att möjliggöra mötet med Jesus. Här behöver vi se oss själva i spegeln och ställa oss frågan om vi ibland sätter upp hinder som behöver tas bort.

Sök efter den enda

Vi behöver utmanas av Jesus undervisning. När ett enda får i liknelsen försvinner är det värt en sökinsats och glädjen är sedan stor när det återfinns. Vi behöver komma närmare Guds hjärta i vår nöd för dessa minsta. Vårt mål ska alltid vara att 100 % får en tro som håller för hela livet. Varje individ är värd en sökinsats. Vi tror att församlingen har en mycket viktig roll även om målet inte är att en individ ska stanna i en specifik församling.

Hemmet i fokus

Föräldrarnas roll som förmedlare av tro tror vi är gudagiven och ska inte tas över av kyrkan. Vi har i många år byggt strukturer som tagit rollen som primär trosförmedlare från föräldrarna vilket ger ett sämre resultat än om församlingen istället arbetar aktivt med att stödja föräldrarna i deras roll. Självklart finns det många fall där föräldrar inte förmedlar tro och där behöver församlingen hitta andra vägar att möta barnen.

Hjälparen står redo

Gud vill vara med i processen och genom sin Ande hjälpa oss att ta de rätta besluten i rätt tid. Han vill också leda varje individ i församlingen på den rätta vägen. Jag är övertygad om att Gud genom sin Ande leder även **Här för att stanna**-projektet och i bön och lyssnande ska det fortsatta arbetet utvecklas.

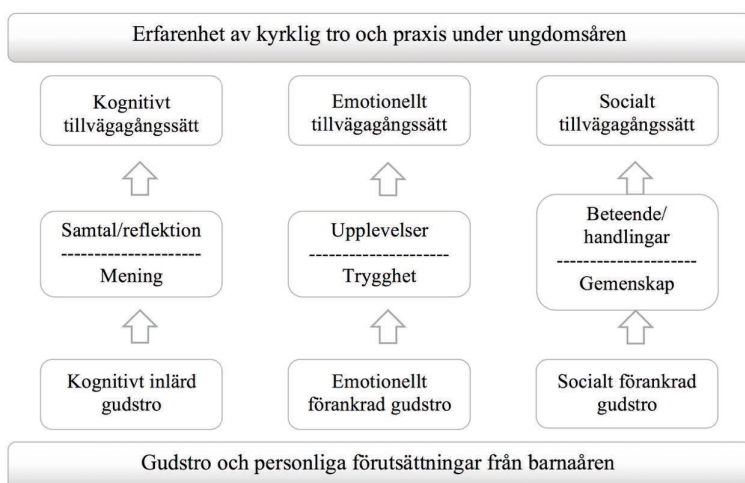
Kraft åt trötta arbetare

Gud lovar oss kraft i en process som kan kräva både tid, resurser och mod. Det här är inget som vi står ensamma i. Vi funderar kring dessa frågor med mängder av församlingar i Sverige och över hela världen. Samfund, ungdomsorganisationer och andra ideella organisationer försöker slå sina kloka huvuden ihop om hur man på bästa sätt hjälper barn och unga till ett livslångt lärjungaskap. Ytterst får vi vila i löftet att detta är Guds projekt som han ämnar slutföra.

Huvudteori för analys

För att kunna sortera och analysera intervjuerna valdes en grundteori för arbetet. Teorin kommer från den norske forskaren Erling Birkedal och presenteras nedan. Hela texten är ett lätt bearbetat utdrag ur "Från ung till vuxen med tron i behåll" av Christer och Kicki Dahlberg.¹

Den norske forskaren Erling Birkedal har i sin teori inspirerats av Bergers och Luckmans socialkonstruktivistiska syn på samhället. Han drar slutsatsen att människors gudstro inte enbart beror på ett möte med en objektivt given religion, utan att individen själv är med och formar sina religiösa föreställningar. Upprätthållandet av tron, eller förändringar av verklighetsförståelsen, bör enligt honom förstås i förhållande till bekräftelse, sociala relationer, känslomässiga band, reflektion och en känsla av meningsfullhet.² Gudstron interagerar med personliga erfarenheter av den kyrkliga religionen, vilket får en avgörande betydelse för religionens inflytande på personens symboluniversum. Det mönster som Birkedal ser i sin forskning³ är att ungas trosutveckling påverkas av tre olika dimensioner, vilka presenteras i figuren nedan.

Figur 1. Ungas möte med religion utifrån kognitiva, emotionella och sociala dimensioner (Översättning och användande med tillstånd av upphovsmannen Erling Birkedal).

Som kan utläsas av figuren ovan analyserar Birkedal ungas möte med kyrkoreligion utifrån tre dimensioner: Den kognitiva, den emotionella och den sociala dimensionen. Både gudstro från barndomen och de ungas erfarenheter med kyrkoreligion och dess praxis under ungdomstiden kopplas till de tre ovannämnda dimensionerna.⁴ I mitten av tabellen återfinns två rader med nyckelord. Den övre raden av ord beskriver det som praktiskt kopplar individen med den kyrkliga tron. För att få den kognitiva aspekten mött i tonårstiden behövs till exempel djupa samtal

¹ Från ung till vuxen med tron i behåll, C-uppsats i historisk-praktisk teologi Johannelunds teologiska högskola, s 13-15.

² Erling Birkedal, *Noen ganger tror jeg på Gud, men...??: en undersøkelse av gudstro og erfaring med religiøs praksis i tidlig ungdomsalder*. (Trondheim: Tapir., 2001) s. 38.

³ Erling presenterar resultat från en två och ett halvt år lång studie av interaktionen mellan unga människors gudstro och deras erfarenhet av kyrklig religion. Studien bestod av enkäter till 300 elever i Oslo (13 år), kvalitativa intervjuer med 30 av dem samt uppföljningsintervjuer med en del av dem vid 14-15 års ålder.

⁴ Här bör dock observeras att Birkedal med gudstro inte avser endast den kristna tron eller tro som byggs endast på en specifik vedertagen religion utan på människors personliga egna gudstro.

Foto: Spencer Creative Co, lightstock.com

Foto: Shaun Menary, lightstock.com

De två faktorer som är mest framträdande hos de unga vuxna jag intervjuat som lämnat sin kristna tro är en upplevd förväntan samt saknad av meningsgivande samtal.

om tron. För att möta de emotionella behoven krävs upplevelser. För att möta de sociala behoven kan beteenden och handlingar vara viktiga. Den undre raden i mittensektionen visar vad som är viktigt för respektive person. Det viktiga för den som har kommit i kontakt med tron genom kognitiv inlärning är att finna mening. För den emotionellt förankrade är det viktiga trygghet och för den socialt förankrade är gemenskap viktigast.⁵

Att tron bibehålls hos vissa men inte hos andra beror enligt Birkedal på i vilken grad nya erfarenheter under ungdomstiden kan legitimera tron och göra den relevant. Kriterierna för detta varierar dock från person till person. För att tron ska få fäste krävs det att personens personliga förutsättningar, trons förankring i barndomen och de erfarenheter personen får i tidig ungdom på något vis får kontakt med varandra. Om någon i unga år till exempel förankrat sin tro genom kognitiva tillvägagångssätt kommer den personen även i ungdomstiden att ha behov av att förankra sin tro på liknande vis (till exempel genom intellektuella samtal och reflektioner). Birkedals studie visar att tron har störst chans att bli bestående om den förankrats både kognitivt, emotionellt och socialt. När personen sedan möter erfarenheter som stimulerar och bekräftar dessa tre områden bidrar det till att man blir mindre sårbar genom den tid av förändringar som ungdomstiden innebär. En avsaknad av stimulans på något av dessa områden kan däremot leda till att personen väljer bort tron. Om någon under barnaåren förankrat tron på ett kognitivt sätt, men under tonåren inte får stimulans på detta område (genom till exempel viktiga samtal) kan det bidra till att tron inte längre kommer att prioriteras. Utifrån denna teori blir det av vikt för kyrkan att erbjuda en så relevant religion som möjligt och även medverka till att ungas tro förankras på ett så varierat sätt som möjligt. Genom att bygga sin verksamhet på alla tre dimensioner (kognitiva, emotionella och sociala) ges tron en stadigare grund att stå på.⁶

Birkedals teori bekräftar i Tomas Nygrens artikel "Postmoderna utmaningar i ungdomsarbete och morgondagens vuxenarbete"⁷. I artikeln konstaterar Nygren att det finns fyra grundläggande behov för att ungas tro ska förankras. Tre av dessa (gemenskap, kunskap och upplevelser) sammanfaller med Birkedals grundpelare, men Nygren lägger även till utmaningar. Med utmaningar syftar Nygren på att unga har behov av andlig tillväxt där de kan få uppleva att Bibeln kan möta människors behov. Detta menar han kan ske genom evangelisation eller genom att betjäna andra människor. Nygren anser precis som Birkedal att ju fler av dessa behov som kyrkans ungdomsarbete kan möta, desto större blir chansen att den unge utvecklar en tro som håller.

⁵ Birkedal 2001, s. 215–216.

⁶ Birkedal 2001, s. 214–218.

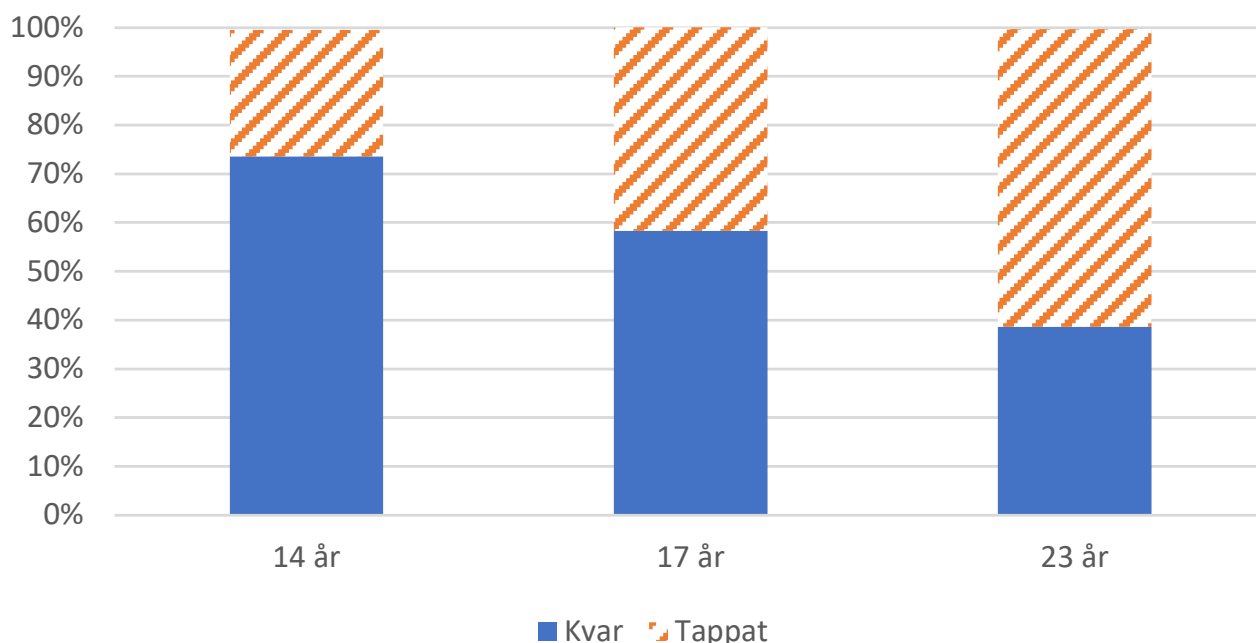
⁷ Tomas Nygren, "Postmoderna utmaningar i ungdomsarbete och morgondagens vuxenarbete". Ingång. Årgång 20, 1/14, s. 4–21.

1

**ÖVER 50 PROCENT
FÖRSVINNEN**

Det stora tappet

Kvar i tron

Över 50% försvinner?

Diagrammet ovan är kanske det viktigaste och mest diskussionskrävande i denna rapport. Den visar hur många (blått) som är kvar i tron av barn som vuxit upp i församlingen. De som svarat har fått tänka bort individer som kommit in längs vägen för att göra det enklare. Det är viktigt att komma ihåg att man omedvetet tänka på vilka som är kvar i tron, inte bara i församlingen. I några fall är det kvalificerade gissningar då den anställda varit ny eller inte hade koll på avflyttade. Någon har också avstått från att svara. Ett par församlingar som inte hade något ungdomsarbete har räknats bort i statistiken.

Statistiken ska inte ses som "statistiskt säker", däremot ger den en fingervisning om hur det ser ut och ger mycket att fundera på.

I **Här för att stanna** har vi fokuserat på faktorer som får barn och unga att "stanna i tro". I intervjuerna har vi inte definierat det mer noggrant än så, vilket gör att frågan kan förstås på lite olika sätt beroende på teologisk tradition. Det är en medveten frånvaro av definition för att vi inte ville fastna i definitionsfrågor i intervjuerna. Två exempel på hur det uttrycks i frågorna:

- "ungdomar som finns kvar i tron"
- "behåller sin kristna identitet upp i vuxen ålder"

Viktigt är dock att vi betonat att det inte är "kvar i den egna församlingen" som vi frågar efter, utan kvar i tron.

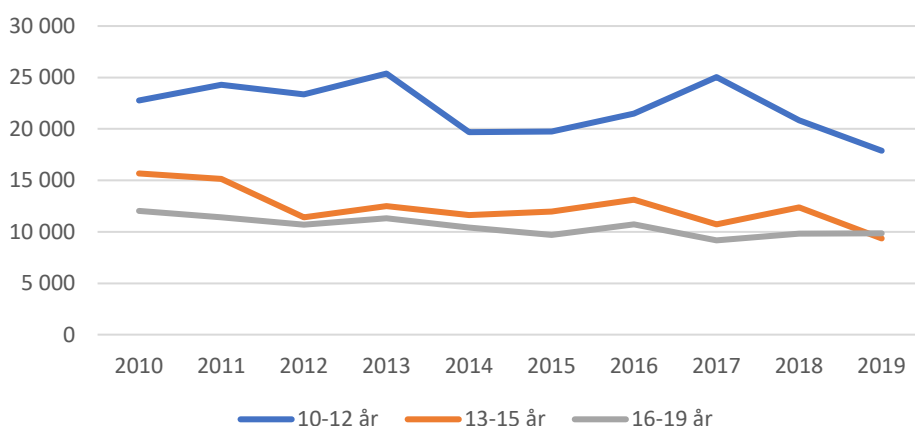
Foto: Terrie L. Zeller, shutterstock.com

Svenska kyrkans trender

Intervjuerna har varit med EFK-, Pingst- och Equmeniaförsamlingar men en jämförelse kan göras med Svenska kyrkans officiella statistik för grupper. Det är inte samma frågor som ställs men det ger ändå en känsla hur det försvinner barn ur verksamheten ju äldre barnen blir. I dessa siffror syns inte konfirmander som är särredovisade.¹

Regelbundna besökare grupp (utan konfirmandersiffror)

En ny generation

Att många lämnar tron är dock inte ett svenskt problem. Forskaren Jean M. Twenge skriver i *iGen Smartphonegenerationen* om den unga generationens förhållande till religion. Siffrorna är från USA men trenderna kan bekräftas från många håll i världen.² Hon definierar gruppen iGen som födda mellan 1995 och 2012 och kan tydligt se hur gruppen blir mindre och mindre religiös.³ Färre som:

- tror på ett liv efter döden
- ber till Gud
- tror att Bibeln är Guds ord
- tror på Gud.⁴

Försvinner till vad?

En viktig fråga att försöka förstå är vad en ung människa i så fall försvinner till. I sin bok *Gud :återkomsten* driver Joel Halldorf linjen att religionen är allt annat än död i Sverige. Dock så omdefinieras den och rör sig mot en mer vag bild av vad tro är.

“Att svenskar inte identifierar sig med kyrkor och ogärna kallar sig ‘kristna’ betyder alltså inte att man saknar religiösa föreställningar eller till och med någon form av religiös identitet. När en undersökning för några år sedan gav de svarande möjlighet att kryssa svarsalternativet ‘jag är kristen på mitt eget

¹ <https://www.svenskakyrkan.se/statistik>

² Jean M. Twenge, *iGen Smartphonegenerationen*, Natur och kultur 2018, s 29.

³ Twenge, s 138.

⁴ Twenge, s 145.

sätt' valde 63 procent just detta. Bland unga svenskar identifierar sig drygt 50 procent som troende, sökande eller andliga – 12 procent valde alternativet religiös, och bara 25 procent ateist. Den religiositet som dominerar i Sverige är alltså individuell, ganska vag och icke-dogmatisk.”⁵

En ljusning?

Carl-Henrik Jaktlund funderade i sin bok *Jesus gick vidare och kyrkan står kvar* på vad som hände med alla unga som fanns i pingströrelsen.

”Det har gjorts beräkningar på att pingströrelsen skulle ha haft en bra bit över en miljon medlemmar idag (istället för de cirka 85 000 man nu är) om de som varit en del av rörelsens barn- och tonårsverksamhet hade stannat kvar.”⁶

När den historien jämförs med nuet som Joel Halldorf presenterar i sin bok kan man ställa sig frågan om det faktiskt är så att situationen har förbättrats något jämfört med tidigare. Är det trots allt fler som bevaras i tro idag, procentuellt sett, jämfört med 70–80-talet? Det är svårt att uttala sig med någon större säkerhet i frågan. Det krävs en klart större undersökning på detta området för att säkerställa hur siffrorna ser ut.

Det finns positiva exempel bland de intervjuade där man behåller klart fler än snittet. Det gemensamma för dessa församlingar är bland annat att man har satsat hårt på dessa grupper under många år och ofta har genomtänkta handlingsplaner och engagerade medarbetare och frivilliga.

Med allt det sagt är det dock fortfarande väldigt många som lämnar och inte en situation vi kan vara nöjda med.

Inlärd hjälplöshet och ensamhet

I samtalen med de anställda är det lätt att få känslan av en viss uppgivenhet. Det skiljer sig mycket mellan olika församlingar men en del sammanhang ger känslan av en ”inlärd hjälplöshet” där det egentligen inte finns en tro på att trenden går att vända.

Det finns också en känsla av ensamhet för den som bär på frågorna. Flera uttrycker en glädje över att vi ringer eftersom man ”äntligen får prata med någon om dessa viktiga frågor”. Det tycks finnas ett uppdämt behov av att få bryta funderingar om hur situationen kan vändas och vad som funkar i andra sammanhang.

Församlingsledarnas koll på barn och ungdom

När vi samtalat med och intervjuat församlingsledare framkommer ofta en bild av att barn och ungdom är ”avknoppat” från den övriga församlingen. Det finns nästan vattentäta skott där huvudpastorn saknar (eller har begränsad) insyn i hur det egentligen går i detta ofta

Foto: Poxel Creative, lightstock.com

⁵ Joel Halldorf, *Gud :återkomsten*, Libris 2018, s 27.

⁶ Carl-Henrik Jaktlund, *Jesus gick vidare och kyrkan står kvar*, Marcus förlag 2015, s 29.

uttalat viktiga arbete. Det finns en kultur av delegering, vilket förstärks av att tjänsterna i större församlingar ofta är just åldersindelade med barnpastorer, ungdomspastorer eller unga vuxna-pastorer.

Att man anställer en person för en viss tjänst gör att frågan i någon mening blir prioriterad i församlingen, men på flera håll verkar det också ha fått effekten att "barn och ungdom" blir en pseudoförsamling inom den större församlingen. Steget över till den "riktiga" församlingen blir då väldigt stort. Barnen och deras övergång till en vuxen tro är hela församlingens uppgift.

Många frågor - forskning och samtal behövs

När man börjar titta på frågor som dessa om ungas tro så får man inte så många svar, men väl flera nya frågor. Detta beror dels på att tro är svårdefinierbart men också på att det har gjorts väldigt lite forskning på området i en svensk kontext.⁷

I mötet med det som Halldorf beskriver som "individuell, ganska vag och icke-dogmatisk" tro eller religion så behöver vi ställa nya frågor. Vi behöver uppmuntra forskning för att få en mer noggrann bild av hur barn, unga och unga vuxna tänker om tro och vilka behov man har. Den lokala församlingen kan dock inte "gömma sig" bakom att det inte finns så mycket nationell forskning, utan behöver ta samtalet i sin egen kontext för att förstå sitt sammanhang och sina unga.

"Här för att stanna" och tro

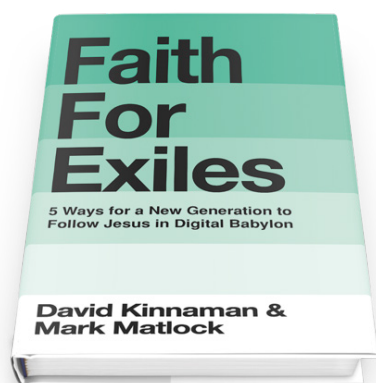
Det som vi i projektet **Här för att stanna** vill nå är inte en passiv och stillasittande tro på "något". I någon mening vill vi utmana tendensen som Halldorf beskriver. Även om en ung människa beskriver sig som troende (på något) så vill vi längre. Det är en växande tro, en tro som blir egen (inte föräldrarnas tro) och ett livslångt lärjungaskap som vi eftersträvar. Vi tror på en tro som håller livet ut och påverkar vår vardag. Vi tror också på församlingen som en plats att dela tillbedjan och tjänst.

Lösningar för framtiden

- Vi behöver veta hur många som försvinner genom att ställa den obekväma frågan i vårt sammanhang.
- Samfund, regioner och andra grupper behöver i högre grad ta upp frågorna i sina sammanhang.
- Hitta en vision, hur ser vårt sammanhang ut om fem år?
- Hur kan vår församling motverka vattentäta skott mellan olika delar av församlingen? (se sida 28 för några tips)
- Hitta ett gemensamt språk inom församlingen för att kunna prata om dessa frågor och vad som kan vara lösningen. (se sida 29)

⁷ För en sammanfattning av det aktuella forskningsläget rekommenderas Christer och Kicki Dahlbergs tidigare nämnde uppsats som förtjänstfullt sammanfattar en rad rapporter och studier.

Faith for Exiles

Barna - Faith for exiles

Det saknas som nämnt större studier på svenska om läget bland unga. Dock har det gjorts en hel del längre studier i till exempel USA. Fynden kan inte appliceras rakt av in i den svenska kontexten då det finns kulturella och historiska skillnader, men den stora mängden data gör ändå att det är värt att lyssna till vad som kommer fram.

Det amerikanska forskningsinstitutet Barna Group har under många år drivit forskning kring frågan om barn och ungas tro. I flera uppmärksammade böcker har man beskrivit situationen i USA och framför allt med fokus på vilka frågor som gör att unga lämnar kyrkan. 2019 släppte man dock boken "Faith for Exiles" som är resultatet av stor undersökning bland ungdomar. Huvudfokuset är i denna undersökningen att försöka förstå vad det är som fick unga människor att stanna i tro. Boken presenterar fem kännetecken på unga med en "resilient faith":

1. De har funnit sin identitet i Jesus och har en levande gemenskap med honom. Man lever ut sin tro i bön och lovsång.
2. De tar vägledning från Bibeln samtidigt som de lever i en sekulär miljö. De avskärmar sig inte från världen men har god urskiljning i hur Bibeln kan leda till lärjungaskap i vardagen.
3. De har generationsöverskridande relationer i församlingen vilket ger fler människor att förhålla sig till som kan hjälpa och ge mentorskap. Detta utmanar den individualistiska normen i nutiden.
4. De står för ett kallelsemedvetet lärjungaskap där deras gåvor får komma till användning. De praktiserar detta oavsett om de är i församlingen eller på andra platser i sin vardag.
5. De ser sig som missionärer och vill vara en motkultur mot det destruktiva i samtiden. De vill leva ut den kristna tron, både internationellt och hemma.

Även om Barna studerar amerikansk kontext så ser vi tydliga likheter med vad Here 2 Stay kommer fram till i sin internationella studie och det stämmer väl med mycket av det som lyfts i intervjuer även i Sverige. Med det i åtanke kan boken varmt rekommenderas för den som vill fördjupa sig i frågorna och få lite mer kött på benen från ett mer statistiskt håll.

¹ David Kinnaman och Mark Matlock, *Faith for Exiles: 5 Proven Ways to Help a New Generation Follow Jesus and Thrive in Digital Babylon*, Baker Books, 2019.

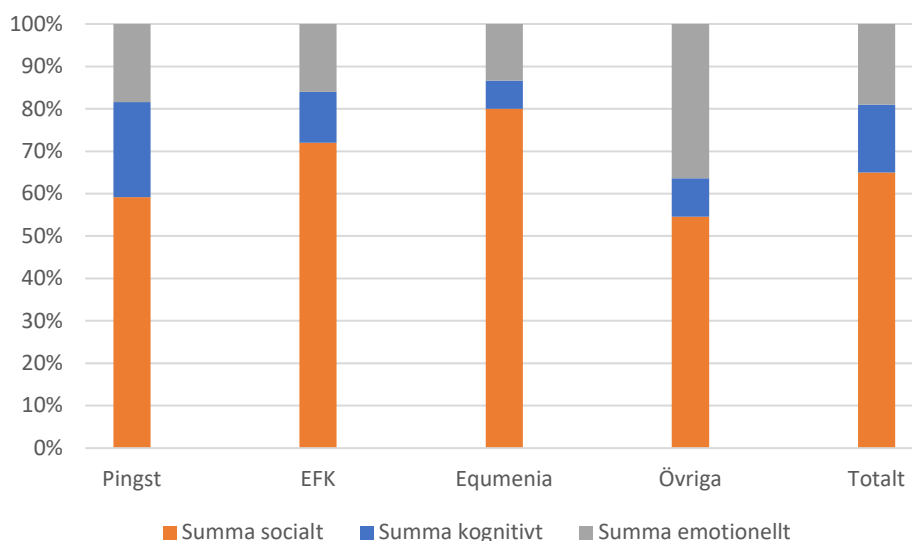
2

**DET SOCIALA BENETS
DOMINANS**

Social dominans

Birkedals studie visar att tron har störst chans att bli bestående om den förankrats både kognitivt, emotionellt och socialt.

I intervjuerna kommer det fram att många ansvariga tänker att dessa tre ben behövs. När man bryter ner svaren vidare ser man dock en tydlig tendens. I inledningen av intervjuerna fick man svara på vad man ansåg vara den största framgångsfaktorn för att någon skulle bli bevarad i tron in i vuxen ålder. Tendensen var tydlig, det sociala benet var klart starkast.¹

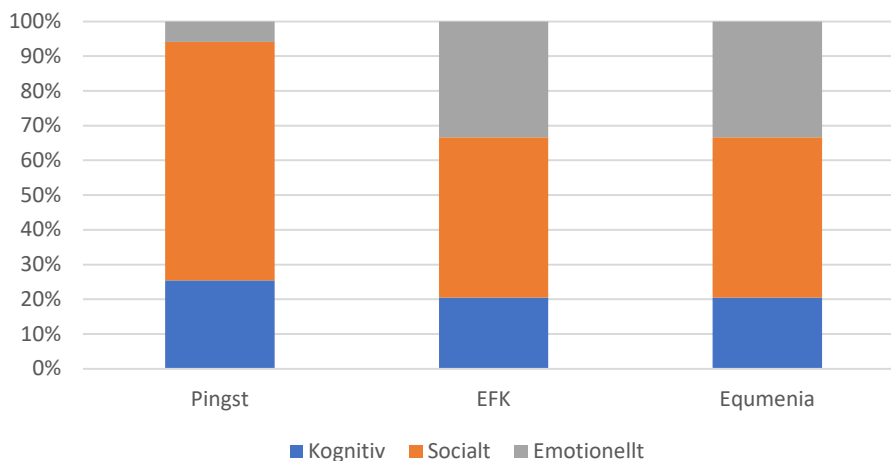

“Ett nytt fenomen jag upplever dykt upp senaste 10 åren är att vi inte längre konkurrerar med andra händelser, utan att vi konkurrerar med 'soffan'.”

I samtalen framkommer också att det är den delen man många gånger satsar extra på och tänker mest på. Även i föräldrakäter² framkommer det att den sociala situationen är en central del av vad föräldrar oroas över angående deras barns uppväxt i församlingen.

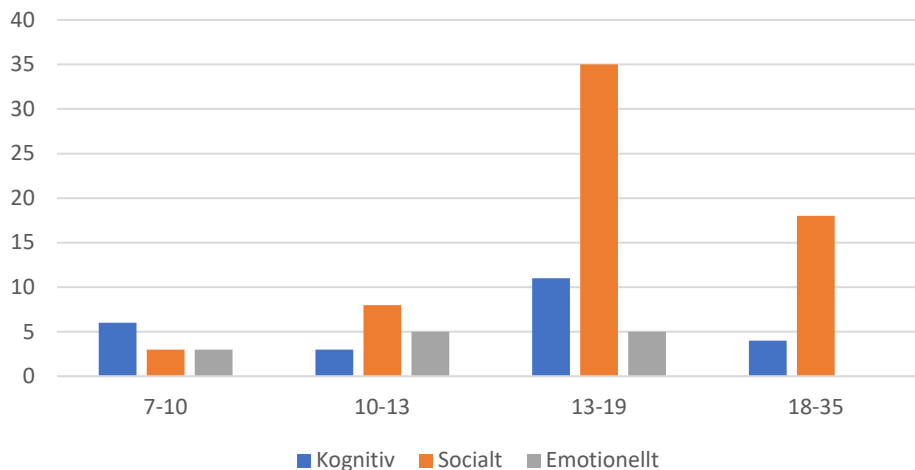
Även när de intervjuade fick peka på sina främsta utmaningar så dominerade sociala faktorer.³

Fördelningen av utmaningar

1 De som svarade gav ibland svar som föll i flera kategorier.
2 Genomförd av Bibeln idag februari 2020.
3 De som svarade gav ibland svar som föll i flera kategorier.

Alla svar per målgrupp

Utmaningarna för de sociala faktorerna var som störst när man började titta på de äldre åldrarna.⁴ Det är inte så förvånande då tonåren innebär en process av att skapa sin identitet och hitta sin plats i världen. Sammanvägt så kan man se att de sociala faktorerna är det som uppfyller de anställdas tankar mest av de tre benen. Många satsningar man är stolt över och berättar om är också just inom den sociala delen.

Största utmaningen socialt - övergångar

Både i intervjuerna och i den lokala studien framkommer det att övergångar mellan grupper eller livssituationer är den största utmaningen för det sociala benet. I varje övergång tappar man barn och ungdomar, men det största tappet sker i steget efter tonårsgruppen. För många innebär det en flytt som leder till en omprövning av ens aktiviteter. Det är också här som Birkedals teori blir som tydligast. Det sociala benet "bryts av" när man flyttar från sin trygga kontext in i ett nytt sammanhang. Det är här som de andra två benen, det kognitiva och det emotionella, behövs för att bära tron. Just flytten till en ny ort lyfts även som nyckelfaktor av Linnéa Lidskog i hennes studie av Equmeniakyrkan.⁵

Avsaknad av handlingsplaner

Av församlingarna som intervjuats har majoriteten ingen nedskrivna strategi eller handlingsplan för att hjälpa unga att ha en tro in i vuxenålder. En del har en outtalad eller mer spontant inställning till strategi. Risken är därför att det som ligger på ledarnas hjärta i stunden prioriteras. Därmed inte sagt att arbetet som görs blir dåligt, men risken blir större att viktiga delar missas. En fjärdedel har organiserade samtal med ungdomarna återkommande om vad man önskar för program.

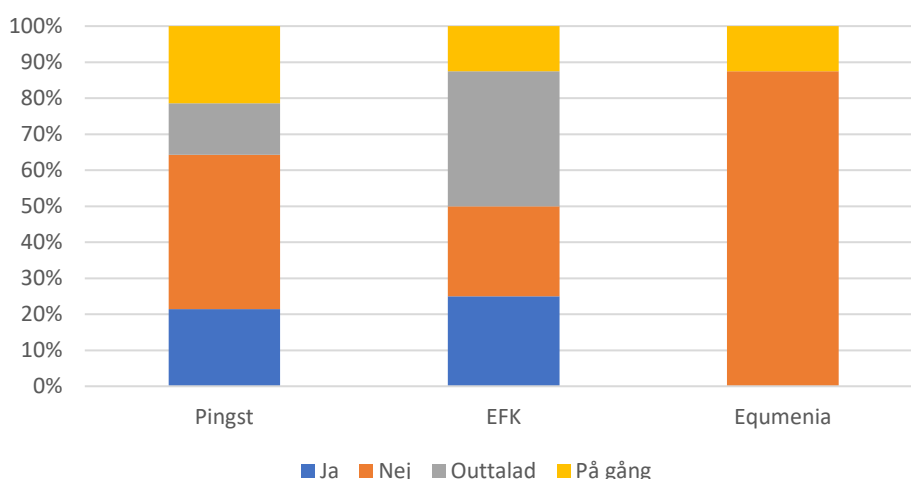
"Jag byggde inte en relation med Gud, jag byggde en relation med församlingen, ungdomsgruppen eller engagemanget."

"Jag ser det som en av de allra största utmaningarna för svensk kristenhet, att vi är så starka individualister att vi får svårt att få relationerna att fungera. Vi har någon form av kollektiv inkompetens då det kommer till relationer!"

⁴ De som svarade gav ibland svar som föll i flera kategorier.

⁵ Linnéa Lidskog, *Unga vill*, s 45.

Har ni någon strategi/handlingsplan för att stötta ungdomar i att behålla sin kristna identitet upp i vuxen ålder?

Identitet vs praktik

I enkäten till ungdomarna i Korskyrkan Uppsala identifierar man sig i mycket stor utsträckning som kristna och i stor utsträckning som "Jesus-följare". Man anser också att till exempel bön och bibelläsning är viktiga för det kristna livet. Dock ser vi att kristna praktiker som bibelläsning och bön inte används i lika stor utsträckning, särskilt bland de yngre. Här verkar finnas en diskrepans mellan identitet och den utlevda tron i vardagen.

Dahlbergs visar i sin uppsats att de som stannar många gånger tagit till sig de kristna praktikerna och därmed har fler ben att stå på när andra ben provas, som vid flytt eller "ökenperioder". Dock är det inte tydligt om man stannade i tron för att man hade kommit igång med till exempel bibelläsningen eller om man kom igång eftersom man blev kvar.

"I en värld som erbjuder en mångfald av möjligheter och livsval är det dock med viss förvåning som det kan konstateras att 96% av respondenterna ansåg att den personliga bönen varit av hög betydelse för deras trosutveckling. Dessutom menade 89% att bibelläsningen varit viktig, och högst på listan fanns lovsången med hela 97%." ⁶

Lösningar för framtiden

- Prioritera att arbeta åldersanpassat med alla tre benen under hela barnets uppväxt.
- Arbeta rnedvetet med övergångar och överlämningar inom församlingen (mellan grupper) eller mellan församlingar.
- Skriv ner en handlingsplan, strategi eller årshjul för att garantera att alla får utvecklas och får bra övergångar.

"Jag tror att vi själva både måste förstå och lära oss förmedla sanningen om att 'kom som du är, bli som Jesus' inte innebär någonting annat än att bli den genuina och autentiska bästa versionen av dig själv. Ta ner det abstrakta och andliga och göra det begripligt även för människor som inte pratar vårt språk."

⁶ Dahlberg, s 67.

3

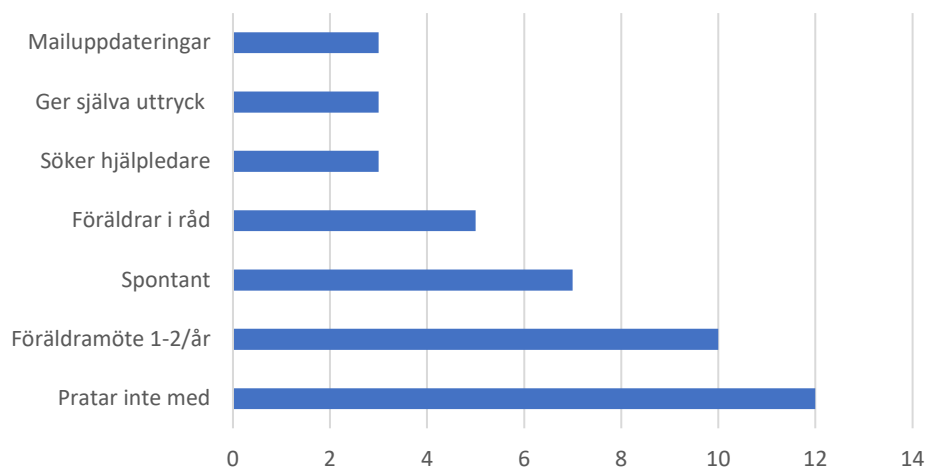
SAMARBETET MELLAN FÖRÄLDRAR OCH FÖRSAMLING

Föräldrar och församling

Har ni kontakt med föräldrarna?

I forskningen kring barns utveckling är det tydligt att föräldrarna har en viktig del, se sida 19. Attityden gentemot föräldrar från de intervjuade ledarna tyder dock på ett svagt eller obefintligt samarbete i många fall.

Vet du vad föräldrar har för förväntan?

”Jag pratar inte med föräldrar.”

På frågan om man försökte ta reda på föräldrars tankar, funderingar och förväntningar på barnens tid i kyrkan skiljde det sig mycket hur man jobbade. Större delen var envägskommunikation med syfte att informera föräldrar, den största svarsgruppen hade ingen kontakt alls.

Dessa svar oroar eftersom forskningen⁷ visar att attityderna i hemmet kring religion fortsätter att påverka barns inställning genom hela livet. Om hemmet inte präglats av religiös aktivitet är det mer sannolikt att barnet i vuxen ålder inte går in i ett religiöst sammanhang.

Dock är det intressant att se att ungdomar som stannar i tron längs vägen gör tron till sin egen⁸. Ungdomar som definierar sig som religiösa eller troende uppfattar till högre grad att det är deras eget val än andra ungdomar. Det handlar alltså inte om att pådyvla en trosuppfattning som barnen oreflekterat tar med sig in i vuxenlivet, snarare tvärt om.⁹

Här finns en skärningspunkt mellan hem och församling som vi tror behöver omvärderas. Om församlingen försöker frikoppla barnet från hemmet är risken stor att man gör barnet en björntjänst.

⁷ Mia Lövheim (red.), Magdalena Nordin (red.) *Sociologiska perspektiv på religion i Sverige*, s 82.

⁸ Greger Andersson, Roland Spjuth och Fredrik Wenell, *Unga i karismatiska och evangelikala kyrkor resonerar om sin tro*, s 18.

⁹ *Sociologiska perspektiv på religion i Sverige*, s 83.

Tänk Orange

Familj och församling

I reformationen, och senare i väckelserörelserna, var brottet med prästerskapets makt en viktig del. Man ville kunna läsa Bibeln själv, prata om tron i hemmet och föra tron vidare utan prästen som mellanhand. Tyvärr har även frikyrkliga församlingar över tid byggt upp en liknande "expertkultur". I dag ser många föräldrar att det viktiga med sin roll är att få barnen till "lokalen" kyrkan varje söndag, eller åtminstone någon gång i månaden. Väl i kyrkan hoppas man att en anställd eller volontär ska lyckas förmedla tron så att det förvandlar barnets liv¹⁰. Jag är övertygad om att denna kultur behöver brytas om vi ska kunna nå fler barn och hjälpa fler att stanna i tron.

Think Orange är en amerikansk organisation som arbetar med att lyfta familjens roll i kyrkans arbete.

Den ena av tankarna är att församlingen behöver se familjen som barnets primära påverkan, och därmed stötta familjen i sin gudagivna roll. Den andra tanken är att ett barn ständigt utvecklas och att personerna som finns runt omkring barnet behöver följa med i den utvecklingen. Namnet Orange kommer från tanken att familjen är röd (står för den nära kärleken till barnet) och kyrkan är gul (står för ljuset). Ska vi lyckas förmedla tro behöver vi förenas i vår strävan, då blir det orange.¹¹

Tillsammans når vi helt enkelt mycket längre. Egentligen är hela idén att församlingen skulle kunna jobba utan föräldrarna en högmodig tanke som trots det vuxit till praxis. Om vi ser oss själva i spegeln och rannsakar hur vi arbetar och uttrycker oss så finns det mycket att jobba på här. En god fördjupning i temat ger religionspedagogen Thomas H Groome i boken *Kommer det finnas tro?* där han utmanar utvecklingen i kyrkan och försöker ge en förnyad vision för familjens roll¹².

Rachel Turner gör en intressant iakttagelse i *It Takes a Church to Raise a Parent*¹³. Hon nämner att kyrkan ibland ser på relationen mellan kyrkan och familjen som två personer som rör varsin åra i en roddbåt, där båten är en bild av den unga personens lärjungaskap. Bilden har en poäng i att kyrkan och familjen behöver samarbeta men problemet är styrkeförhållandet i bilden. Som nämnt tidigare så är familjen överlägsen kyrkan i påverkanskraft. En bild som roddbåten kan då lura kyrkans anställda och ledare att se sin roll som FÖR inflytelserik. Vad vi kan vara är föräldrarnas stöd och lyfta dem till den roll som de ska ha i barnens liv.

The Church + Home = greater impact
Light (yellow) + Love (red) = Orange

Foto: ThinkOrange.com

När det gäller kyrkföräldrar så finns ju i stället risken att man lägger över det andliga föräldraskapet på församlingen och inte ser sin egen roll i barnets andliga utveckling.

¹⁰ I enkäterna med föräldrar är en vanlig önskan att kyrkan ska vara mer attraktiv för barnen och att kyrkan ska hjälpa barnets steg i andlig utveckling.

¹¹ Reggie Joiner, *Think Orange*.

¹² Thomas H Groome, *Kommer det finnas tro?*, s 239ff.

¹³ Rachel Turner, *It Takes a Church to Raise a Parent*, s 132ff.

Församlingens plats kan alltså till exempel vara att:

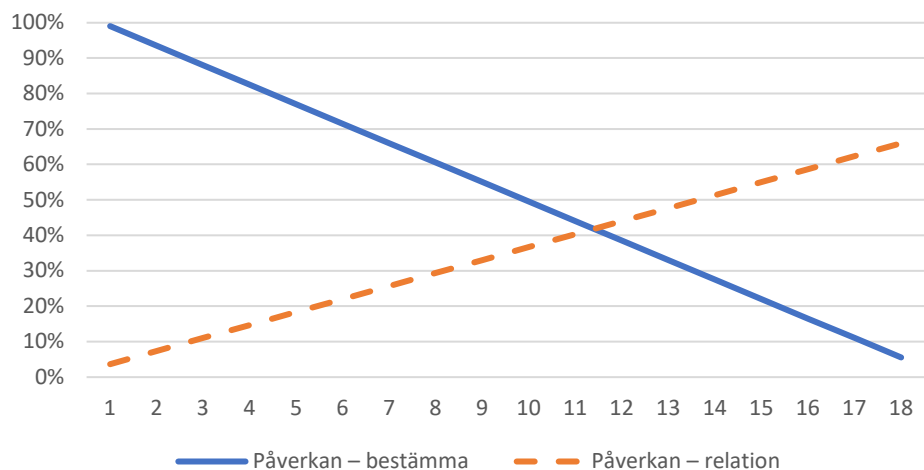
- Vara en katalysator för processerna i hemmet.
- Ge undervisning som leder till steg i tro.
- Ge föräldrar verktyg att ta sin gudagivna roll på allvar.
- Vara en plats för naturlig tillbedjan i till exempel gudstjänst.
- Vara en helande gemenskap över generationsgränser.
- Bidra med utmaning till avgörande steg.

Bestämmande påverkan eller relationell?

En frustration som dyker upp i föräldrasamtal är brottningen med att man inte längre har så mycket att säga till om i ett barns liv när barnet växer och blir äldre.

Det är dock viktigt att förstå att detta är en naturlig utveckling och inte ett hot. Snarare ska man se det som att man under barnets unga år har en starkare "bestämmande"-påverkan, mer "jag säger, du gör". Med åren minskar den dock och då kommer möjligheten att fortsätta vara viktig om man bygger upp den relationella aspekten. Det är här som samarbetet med församlingen blir så viktigt. I stället för att lämna ifrån sig ansvaret, kan förälder och församling samverka för att ge tonåringen bäst möjliga förutsättning för att hitta sig själv och sin egen tro.

Föräldrarnas påverkan

Think Orange

"Two combined influences make a greater impact than just two influences."

<https://thinkorange.com/>

Orange vill hjälpa kyrkan att tänka om genom fem principer:

1. Bli mer strategiska kring arbetet med barn, unga och familjer.
2. Paketera eviga sanningar så att varje åldergrupp kan ta till sig budskapet.
3. Engagera familjen i barnets andliga utveckling.
4. Lyfta fram och stärka gemenskapen.
5. Hjälpa barn och unga att bli aktiva i tjänande.

Cirklar av påverkan

Vad som formar människor är något som intresserar forskare inom flera discipliner. En modell som används för att visa på påverkan är "påverkanscirklar". Denna modell försöker visa att vi påverkas mer av vissa personer och institutioner än andra när vi formar vår världsbild och vår tro. Mycket har att göra med hur nära relation man har till personen. Väldigt enkelt kan man säga att nära relationer formar oss mer. Vare sig vi vill eller inte. Inom sociologin talar man om primära och sekundära socialisationsagenter¹⁴.

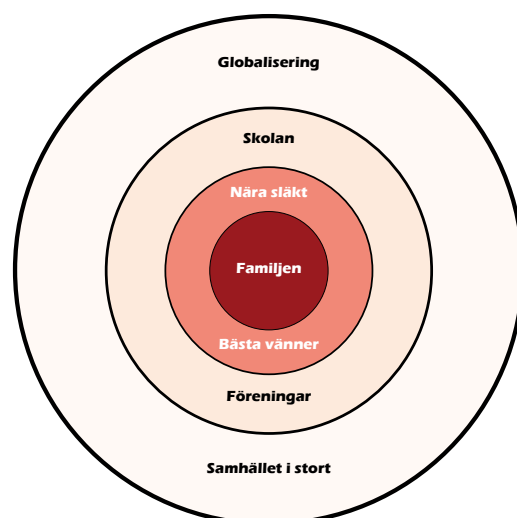
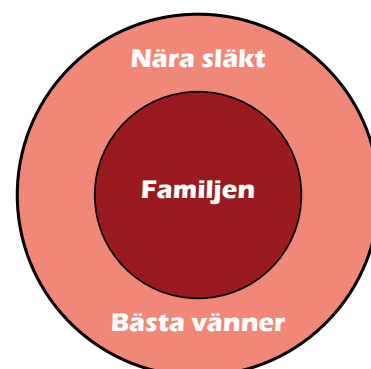
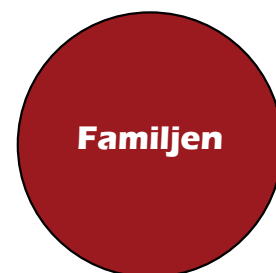
Närmast varje uppväxande barn finns föräldrar eller annan vårdnadshavare. Dessa har utan konkurrens störst inflytande på ett barns utveckling. Man kan enkelt förstå det om man tänker efter. En förälder träffar ett barn i snitt 4-8 timmar om dagen¹⁵. Det blir på ett år runt 2000-3000 timmar som man på olika sätt möts. Det kan jämföras med kyrkan som i absolut bästa fall möter barnet 40-80 timmar på ett år. Självklart formar föräldrarna barnets bild av världen mer än vad kyrkan gör.

I cirkel två av modellen kommer så nästa lager av nära relationer. Det kan vara till släktingar som man träffar ofta som mor- och farföräldrar eller i äldre år så kommer barnets närmaste kompiskrets in. Särskilt i tonåren är denna cirkel extremt viktig för utvecklingen då det ofta är i dessa relationer som ungdomar testar sina gränser och ställer svåra frågor. Oftast rör det sig dock om enskilda individer.

Forskningen i Here 2 stay¹⁶ talar tydligt om hur viktigt det är för trons utveckling med nära vänner som är troende.

I cirkel tre kommer sedan institutioner och människor som finns med i barnets dagliga liv men där riktigt nära relationer saknas. Det kan vara skolan, andra kompisar och lärare. Det kan också vara föreningar som fotbollsklubben eller scouterna. I denna nivå finns det personliga relationer till människor som barnet har respekt för, men relationerna är inte på en så nära nivå att påverkan blir djup.

I den fjärde nivån kan man tala om resten av världen eftersom vi lever i en globaliserad värld. Här påverkas barnet indirekt av till exempel miljön, ekonomiska kriser och annat som är bortom barnet och där det helt saknas personliga relationer.

¹⁴ Sociologiska perspektiv på religion i Sverige, 81.

¹⁵ Bland annat beroende på ålder och föräldrarnas livssituation. Räkna bort förskola/skola och sömn, Dra av tid under veckorna och lägg till lite tid på lov.

¹⁶ Here2stay.org

Den stora frågan som vi behöver ställa oss inför en sådan här modell är var vi vill att församlingen ska finnas. För många hamnar kyrkan i cirkel 3 och i vissa fall till och med i cirkel 4 (mer kulturell relevans). Söndagsskolan blir en skola som den vanliga skolan, men med en annan klass. Kyrkan blir en förening i mängden tillsammans med andra.

Vill kyrkan vara en plats som hjälper barn och unga att växa i tro gäller det att aktivt arbeta för att skapa gemenskaper där kyrkan får finnas med i de inre cirkelarna. Så hur kan det se ut?

Cirkel ett - familjen

I den innersta cirkeln kommer kyrkan aldrig någonsin att kunna ha egna aktiviteter. Vi ska heller inte tro att det är kyrkans roll. Men eftersom föräldrarna är de viktigaste personerna i ett barns andliga utveckling behöver vi satsa stora resurser på att understödja föräldrar och lyfta föräldrarna till den nivå som Gud har tänkt. Kan vi ge resurser, utbildning, stöttning, mentorskap till föräldrarna så hamnar vårt fokus rätt. Försöker vi som kyrka lösa frågan om barns andliga utveckling på söndagsskolan så arbetar vi mot den ordning som jag tror Gud tänkte på när han skapade världen. Återigen, vad tror vi att vi kan åstadkomma med 40 timmar mot föräldrarnas 2000? Självklart ska vi göra vårt allra bästa, mer om det i nästa punkt, men ytterst behöver vi styra om en del av våra resurser till att använda de verktyg som Gud hade tänkt.

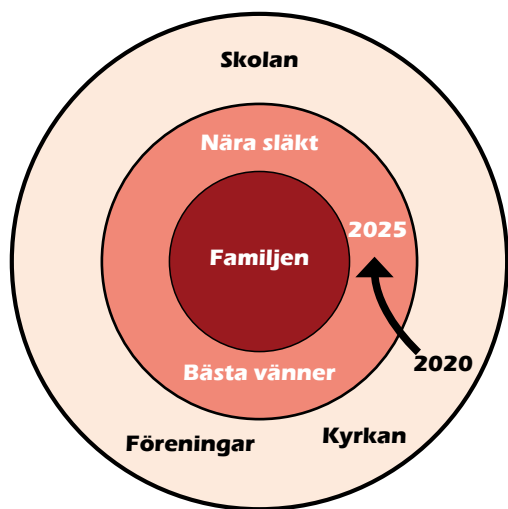
De som hade föräldrar som inte bara gått i kyrkan utan aktivt visat sin tro i vardag och familj – till exempel familjer där föräldrarna läst i Bibeln – var själva oftare troende och kyrkligt aktiva än personer som inte kände till att deras föräldrar haft ett andligt liv.¹⁷

Cirkel två - nära relationer

I dag ser kyrkans verksamhet ofta ut på ett sätt så att vi aldrig kommer in i denna cirkel. Söndagsskolan liknar, som jag tidigare nämnt, vanlig skola. I hemgrupper får barnen lämna rummet när de vuxna ska be och göra "andliga saker". Här tror jag dock vi som kyrka kan och bör tänka annorlunda. I stället för att nöja oss med att vara i cirkel tre kan vi skapa möjligheter för djupare relationer som når cirkel två. Vi kan och ska jobba medvetet under lång tid för att förflytta oss från cirkel tre till cirkel två.

Det finns inte EN väg för att uppnå detta, men eftersom det handlar om relationer gäller det att hitta modeller för att bygga in relationsaspekten. I klarspråk bygger man inte relationer med påverkanspotential genom att vara 20-30 barn i samma rum med en stor genomströmning av ledare.

I bästa fall finns församlingen på flera nivåer. Vårdnashavarna kan vara engagerade, den unge har några nära vänner och får dessutom relationer till den större gemenskapen. Det behövs flera kontaktytor till kyrkan.

¹⁷ dagen.se/kronikor/2020/06/09/i-20-arsaldern-ar-tron-som-minst-forankrad-i-vara-liv/

Gör som Ikea

När du åker till Ikea och vandrar omkring så möts du inte av ett borde utan av mängder med val. Alla får chansen att uttrycka sig själva. Nog har du säkert gått på Ikea och skrattat lite försiktigt åt vissa inredningsdetaljer som du tänker att ingen någonsin skulle använda och på parkering en halvtimme senare står personen vid bilen bredvid och packar in just den där fula lampan. Vad kan då kyrkan lära sig av Ikea?

Hur får vi då föräldrarna att göra det vi vill? Det får vi inte ... Varför? För det finns inte bara ett rätt sätt att förmedla tron i hemmet, det finns många. Varje familj behöver hitta sina.

Jag vet inte vad du har för förhållande till tandläkare. Inför varje besök infinner sig känslan av att jag har misslyckats. Jag har nog inte borstat så noga som jag skulle, jag har ju missat några kvällar. För att inte tala om tandtråden, som jag vet att jag ska använda. Väl på plats blir man alltid avslöjad, med munnen vidöppen och utan möjlighet att hålla sitt försvarstal, när tandläkaren berättar att man slarvat på höger sida. Jag har nog aldrig lämnat tandläkaren med en high five och känslan av att "där satt den".

Jag vet inte om du känt av någon gång när du pratar med föräldrar hur det hänger ett liknande "BORDE" över huvudet på dem. "Jag borde haft fler familjeandakter", "borde läst Bibeln mer", "borde pratat om fler viktiga saker", "borde varit mildare i tonen" och så vidare. Många gånger kan det märkas, inte minst när det blivit problem i familjen. Då kan alla borden välla upp innan man beskriver sitt problem, "jag vet ju att jag borde ha ... men ...".

När föräldrar känner så har kyrkan misslyckats. Jag låter kanske hård men så är det. Den kristna tron är full av nåd och kärlek men i förhållande till föräldraskapet har det blivit mest "borden". Jag tror också att vi kan nå en annan känsla – för tandhygien och tro är inte samma sak. Skillnaden är att det handlar inte om 2 minuter varje morgon och kväll, det är mycket mer komplext än så – mer som Ikea.

Ikea skapar fönster in i vanliga liv

Rachel Turner¹⁸ använder bilden av Ikea i sin vision av kyrkans relation till föräldrarna. När du vandrar runt på Ikea kan du se små minivisioner av verkligheten, en del rum så verkliga att man nästan tror att det bor någon där när Ikea stänger. På samma sätt kan vi som kyrka skapa möjligheter att öppna små fönster in i varandras liv för att ge föräldrar visioner att välja bland och inspireras av. Alla älskar inte alla rum på Ikea, men ur vissa rum är du beredd att köpa en bordsskiva eller en stol för den passar i ditt rum hemma.

Ikea visar bredden av utbudet

När du kliver in på avdelningen med lampor på Ikea har du så många val att det kan bli för mycket. Du kan vandra omkring och hitta just den

Foto: Alexander Isreb, pexels.com

18 Punkterna fritt återgivna från *It Takes a Church to Raise a Parent*.

lampan som passar i ditt kök. På samma sätt kan vi som kyrka verkligen satsa på att visa bredden av möjligheter för en förälder. Vi tror att alla behöver närma sig Bibelns berättelser. Men man kan göra det med en barnbibel, app, film, diskussionskort, skogspromenad och så vidare. När man gör valet själv som förälder är också sannolikheten större att man fortsätter använda det man valt.

Ikea ger dig öppet köp

Ibland är du kanske som min fru? Du kan stå och titta på kökslampan i 20 minuter på Ikea men när du väl sitter i bilen med den inpackad är du fortfarande inte säker. Först efter en vecka med lampan på plats känner du att det börjar klarna. Anledningen till att butiker erbjuder öppet köp är för att så få kunder utnyttjar det, men vetskapen om att man kan byta är viktig för att våga ta steget. Vi behöver kommunicera samma sak till föräldrar våra sammanhang. Föräldrarna behöver få testa program vi erbjuder, tips vi ger och kunna säga, utan att skämmas, att det där funkade inte för oss. Då behöver kyrkan också ha erbjudit flera olika varianter, annars känns det för föräldrarna som om det inte är någon idé att testa något annat.

Ikea säljer en vision inte verktygen

Tänk en gång på hur Ikeas varuhus säljer sin idé. Man möts av vackra rum, ett stort utbud av stolar man kan sitta i och testa. Ikea börjar inte med att visa dig hur du skruvar ihop stolen.

Det första du kan ta på Ikea är inte en katalog med bruksanvisningar utan en katalog med vackert stylade rum. Fokuset är inte vilka verktyg du behöver för att bygga ihop grejerna hemma, fokuset är visionen om hur vackert det skulle kunna bli.

Vi behöver på samma sätt ge föräldrar en vision. Alltför ofta springer vi förbi visionen och börjar utbilda i olika verktyg. Vi behöver ge föräldrarna gott om tid att drömma, hitta på lösningar och "möblera" hur man vill ge tron vidare. Då finns det sedan en drivkraft att ta sig an det platta paketet som tydligen ska gå att sätta ihop till ett skrivbord.

Så många saker i barnuppfostran har en tydlig bild av vad som är succé. När barnet äntligen tar sina första steg, när barnet slutar med blöja, sover en hel natt och så vidare. Föräldrar är vana vid att kunna se resultat, ibland efter lång tids möda. Det gör också att man enklare kan prata med andra föräldrar när det inte funkar: hur gjorde ni för att hjälpa era barn att sova?

När det kommer till tron blir det dock svårare att mäta. Man kan hitta avstämningspunkter som dop, konfirmation, bibelskola men de flesta kristna föräldrar funderar från och till genom livet på om man gjorde vad man kunde. Det enda man kan mäta i unga år är kanske hur ofta man får barnet till kyrkan.

Hej, välkommen till Ikea!
Letar du efter en avancerad,
äktenskapstestande
konstruktionsupplevelse?
Köp nya "Fyndig"!

Vi som kyrka kan hjälpa till att ge en vision för familjen. Visa på vad som är möjligt och greppbart. När det enda "mätbara" är om man är i kyrkan eller ej är det den enda frågan en förälder kan fråga en annan förälder. Skapar vi en kultur där man delar föräldraberättelser och vittnesbörd så ger det en smak för, och tro på, att det är möjligt att dela tron i hemmet.

Det är dock något som är svårt att göra vid ett speciellt "vittnesbördskväll för föräldrar"-tillfälle. Det behöver vävas in i predikningar, utskick och samtal. Det är inte bara succéerna som behöver delas. Det är livets berättelser. Småsegrar, steg, tester, idéer, bakslag och visioner.

Nycklar som motverkar "borden"

Rachel Turner¹⁹ fortsätter i sin bok med att ge en rad förslag på hur man kan motverka känslan av en stor börda på föräldrarna. Har föräldern varit med ett tag kan det vara så att budskapet om vem som är viktigast i sitt barns liv redan har kommunicerats men att det känns betungande och svårt. Det är något vi inte kan trolla bort, men med ett återupprepade av nedanstående sanningar kan man komma en bit på vägen:

- Som förälder har du fått en plats av betydelse i ditt barns liv som ingen annan kan kopiera. Du har mest tid med barnet och du finns i vardagen där Gud vill vara med ditt barn. Gud är inte söndagens Gud utan hela livets Gud.
- Hur hårt kyrkan än försöker kan den aldrig komma upp till din nivå av betydelse.
- Gud vet hur det är att vara förälder. Han har skapat dig för den här uppgiften men han vet också hur jobbigt det kan vara, det är inget du behöver dölja eller skämmas för.
- Det som barn behöver mest är att se gudsrelationer på nära håll. Din vardag med Gud är viktig för ditt barn. Både det vackra och de dagar då det känns som om livet med Gud är en öken.
- Hur du förmedlar tro kommer att se annorlunda ut mot hur andra gör det. Det finns inte bara ett "rätt sätt" utan många, och du är den som känner ditt barn bäst.
- Du gör redan massor med bra och nyttiga saker för ditt barns andliga utveckling.
- Relationen med Gud är en resa, så länge du är på den resan är du fullt kapabel att leda ditt barn också. Man behöver bara vara ett steg före för att kunna gå först.
- Dina barn är också på en resa, det går upp och ner. Ditt främsta jobb är att lyssna på dem.
- Det finns inga garantier, barnen är egna individer som tar egna beslut.
- Du är inte ensam! Gud är med dig och din församling finns runt dig. Hur kan vi hjälpa dig?

Foto: Brayden Heath, lightstock.com

Gud vet hur det är att vara förälder. Han har skapat dig för den här uppgiften men han vet också hur jobbigt det kan vara, det är inget du behöver dölja eller skämmas för.

19 Rachel Turner, It Takes a Church to Raise a Parent, s 41.

TVÅ SANNINGAR

Alla föräldrar vill sina barn deras bästa.

Familjer är familjer och har störst påverkan vare sig de är kristna eller ej.

Andra föräldrar

Det mesta av det vi talat om så här långt gäller familjer där föräldrarna vill ge sina barn en tro. Det är viktigt att ta med sig. Då inställer sig frågan snabbt: Familjer där föräldrarna inte har en tro, men barnen kommer in i kyrkan via till exempel vänner. Hur blir det då?

Vi ska alltid möta alla föräldrar utifrån utgångspunkten att de vill sina barn väl. Jesus uttrycker det "Finns det någon far ibland er som ger sin son en orm när han ber om en fisk"²⁰. Det finns dysfunktionella hemmiljöer men väldigt få föräldrar har inställningen att man vill sina barn illa även om det blir så ibland, både i troende och icketroende hem. I mötet kan vi peka på att kyrkan har något positivt att erbjuda i tron som kan samspela med deras vilja att göra gott för sina barn.

Vi ska alltid vara tydliga med vad vi har för verksamhet och inte driva en "dold agenda". Ett exempel kan vara att vi "mest äter pizza och har kul" och så berättar man inte så högt att det även ingår samtal om livet och tron. I stället bör vi lägga tid på att även inbjuda dessa föräldrar i vandrigen och vara öppna med vad vi tror. I bästa fall gör den öppenheten och rakheten att föräldrarna själva får upp ögonen för tron. "Vill du veta mer om vad vi står för och ställa dina frågor? Välkommen på en Alpha-kurs." Det är viktigt att förstå att vi inte har något att dölja och att vi aldrig kan ta en förälders plats i ett barns liv.

Det finns undantag, men det är vanligare att barn med kristen bakgrund stannar i tron än de utan. Det är en sorg och svårt för oss, men om vi går förbi föräldrarna till dessa barn blir det ännu svårare för dem. Därför är relationer till dessa föräldrar A och O. Det kan vara viktigt att peka på att kristen tro inte är något farligt och att läsa Bibeln kan till och med vara bra för dig.²¹

Vi behöver även fundera extra på hur vi möter barn som kommer ur sekulära hem. Linnéa Lidskog lyfter i sin uppsats, som studerat Equmeniakyrkan, att det går "att utläsa att majoriteten av de som säger sig tro på Gud och som också har en kyrka som de känner sig hemma i och som de betraktar som sin, har föräldrar som också har en kristen tro och är medlemmar i en församling. Detta gör att stödet kan behöva stärkas till de som inte har en troende familj."²²

Lösningar för framtiden

- Börja bygga församling där församlingen och föräldrar samarbetar.
- Bygg en positiv föräldrakultur, börja med nycklarna på sida 25.
- Skriv en strategi för hur församlingen kan stötta föräldrar. Börja med förslagen på sida 20.
- Skapa relationer med föräldrar för att lära känna mer av vad de bär på för behov, frågor och glädjeämnen. Till vänster kan du se vad föräldrar betonade som svårigheter i föräldraenkäten.

20 Luk 11:11

21 Så förändras man av att läsa Bibeln - dagen.se (<http://www.dagen.se/sa-forandras-man-av-att-lasa-bibeln-1.128681>).

22 Linnéa Lidskog, Unga vill, s 45.

4

**BEHOVET AV
NÄRA RELATIONER**

Nära relationer

Det jag ser är att nyckeln till att få det kristna livet att fungera är att man får ett sammanhang där man är älskad, sedd och förstådd. Jag tror också att vi måste definiera vad "en kravlös gemenskap" innebär. Existerar den och är den ens önskvärd?

Avsaknad av nära relationer

På sidan 11 kan du läsa om det sociala benets dominans i barn och ungdomsarbetet. Det är samtidigt det ben som har flest utmaningar när vi läser enkäter och lyssnar till ledare i församlingar. Framför allt tycks övergångarna mellan olika delar av livet vara särskilt utmanande.

Ska vi sammanfatta problemen i hela sin spretighet kan man säga att det finns en avsaknad av "nära relationer". Det kan vara att ungdomsgruppen uppfattas som för ytlig, att vänskap inte uppstår, att det sociala sammanhanget är stängt för nya, att flytten till ett nytt socialt sammanhang är för utmanande, att grupperna är för stora för att man ska få nära vänskap eller en rad andra varianter på samma tema.

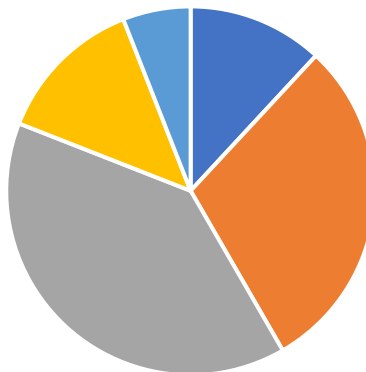
Ruth Perrin beskriver utifrån sin forskning unga vuxna som en grupp med starka förväntningar på kyrkans relationella sida. Unga längtar efter ärliga/äkta relationer (inte "det är bra"-kultur). De längtar också efter att bli tagna på allvar utifrån vad man har att bidra med.¹

Här för att stanna (se sida 32) lyfter just att relationer över generationsgränser är en av två grundstenar för en stabil trosutveckling. Detta är alltså ett prioriterat område.

Ensamma föräldrar

Som ett test på hur starka relationer föräldrar har, och hur mycket stöd varje enskild familj har runt sig, ställde vi en fråga om barnvakt i föräldraenkäten.

Du får plötsligt ett oväntat möte en torsdagkväll. Du behöver få tag på barnvakt (annan än någon ur hushållet), hur många har du att välja på?

■ Finns ingen att fråga ■ 1 person ■ 2-3 alternativ ■ Flera ■ Behövs inte

¹ churchtimes.co.uk/articles/2020/31-january/features/features/how-faith-survives-the-turbulent-twenties

Detta visar att familjer inte har så många personer som kan tänkas hjälpa till i vardagskriser. Dessa är alla aktiva i någon form av församling och det är sorgligt att relationerna inte är starkare än så här.

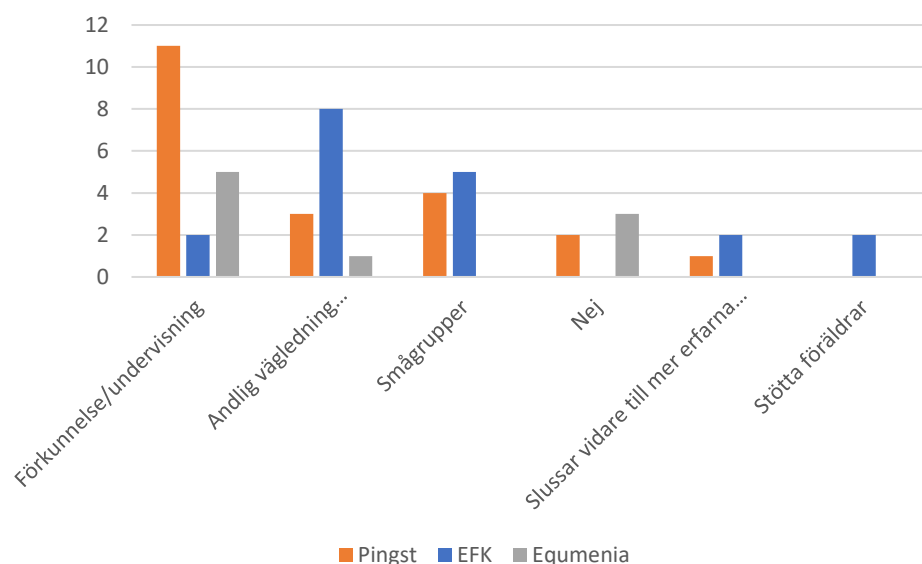
Det uttrycks även i en del fritextsvar där avsaknad av sociala relationer eller till och med att hjälp uteblir när den är efterfrågad. Även här finns det, lika som med en del ungdomsledare, en känsla att man inte har någon att prata med om svåra frågor i hemmet.

Samtal om svåra saker i livet

En av de saker som dyker upp som viktiga för unga människor, särskilt unga vuxna, är önskan efter att ha ett socialt sammanhang där man kan prata om svåra frågor i livet. Allt ifrån rent teologiska frågor till andliga ökenperioder. Det är intressant att de intervjuade anställda betonar många gånger det kognitiva benet just när det kommer till dessa frågor, inte lika mycket det efterfrågade samtalet. Särskilt tydligt är det i Pingst där förkunnselse och undervisning dominerar hur man förbereder ungdomar på livets svårigheter. Möjligheten att i ett tryggt sammanhang få vara ifrågasättande och sätta ord på sina tvivel är centralt för vuxenblivandet.

Ungdomar har lärt sig att kristen tro är en relation och därför måste församlingen tydligt gestalta den aspekten också, så att tron bli autentisk och verklig. Det finns problem med att gruppen har svårt att förstå konceptet med ökenperioden då de saknar redskapen för att hålla ut i perioder med lägre känslointensitet.

Hur förbereder ni ungdomarna på de svårigheter vi alla möter i livet?

Övergångarna i livet

De största tapparna av unga sker i övergångarna mellan olika faser eller grupper, särskilt vid flytt. En av anledningarna tror vi är att det finns väldigt vattentäta skott mellan grupper. I många sammanhang är det en enskild anställd som gruppen möter. När man sedan ska ta steget till nästa grupp byts det sociala sammanhanget, men även ledare, och tryggheten kan vara svår att få med sig.

Här efterlyser vi en mer genomtänkt strategi där barn och unga får möta ledare från andra grupper för att känna sig trygga med fler ledare. Ni kan testa hur ni ligger till genom att svara på frågorna nedan.

- När besökte ungdomsledaren senast söndagsskolans yngre grupper?
- När var några tonåringar senaste med i barngruppen, som ledare eller bara på besök?
- När lät ni en ung vuxen senaste besöka tonåringarna för att berätta om sitt liv?
- När var församlingsföreståndaren senast och "hängde" på ungdomsträffen?
- När besökte ungdomsgruppen senaste huvudgudstjänsten?
- När besökte en ungdom senast församlingens ledning och berättade om vad som händer i ungdomsgruppen?
- Har ni naturliga övergångar, studiebesök, avskeds- eller välkomstfester för de som ska byta till en annan grupp?
- Ringer ni en mottagande församling när någon av era unga byter stad?
- Låter ni tonårsföräldrar och barnföräldrar mötas för att utbyta erfarenheter?
- Rekommenderar ni särskilt några församlingar när era unga flyttar?
- Om något av det ovan har hänt, är det något ni planerar för eller var det spontant.

Dessa frågor visar på hur vi tror man ska jobba för att bygga nära relationer över generationsgränserna och detta är bara med sikte på unga. Vi tror att man som församling kan tänka likadant i alla delar av församlingen.

"Vi erbjuder andlig vägledning och själavård och har ambitionen att på sikt få till ett mentorsprogram där alla ungdomarna får en vuxenförebild utanför familjen."

Lösningar för framtiden

- Fundera igenom hur stark den sociala gemenskapen är i er församling. Är ni bara en plats där människor möts eller kan ni göra mer för att skapa nära relationer?
- Har ni någon planerad rörelse mellan åldersgrupper? Om inte, titta på listan ovan och planera in några av dessa eller liknande aktiviteter.
- Se över om era unga vuxna har gemenskaper som smågrupper, bibelstudiegrupper eller samtalskvällar för att prata om livets svåra frågor.
- Är era gudstjänster en plats där troskrisen kan bearbetas? Om inte, hur skulle det i så fall kunna se ut i er miljö?
- Fundera på att genomföra en **Här för att stanna**-process i er församling för att få ett gemensamt språk och tänk i dessa frågor, se sida 32.

5

**10 BYGGSTENAR
FÖR LIVSLÅNGT
LÄRJUNGASKAP**

Här för att **stanna**

Här för att stanna

Här för att stanna grundar sig i en lång internationell process där barn- och ungdomsorganisationer läst och studerat, talat med familjer, barn och tonåringar och i allt försökt förstå nycklarna till att vissa stannar i tron och andra lämnar. Genomlysningen som gjorts i Sverige visar att bilden är densamma här som i många andra delar av västvärlden. Med både samma anledningar och lösningar.

Här för att stanna har två grundstenar som är extra viktiga och genomsyrar hela bygget, samt åtta byggstenar som kompletterar de två grundstenarna. Denna grund kan användas för att få ett gemensamt språk i en församling att tala om dessa frågor. Innan man läser de tio är det viktigt att förstå:

- De är holistiska. När tron formas berör det alla områden i livet: det fysiska eller biologiska, det mentala, det psykologiska, det moraliska och det sociala. Vi behöver stödja barn och ungdomar till kropp, själ och ande. Rätt genomförda uppfyller de också Birkedals tre ben.
- De är inte strategier speciellt utformade för söndagsskollärare eller ungdomspastorer eller ens föräldrar (även om samtliga dessa personer blir involverade). Dessa strategier är till för hela kyrkan och alla får tillsammans arbeta med att tillämpa dem. De är till för alla, församlingsledningen, ledarna för olika verksamheter, föräldrar och övriga medlemmar.
- De är inte en lista över strategier som man kan välja och vraka bland. Man kan inte välja några av dem och välja bort andra. De fungerar tillsammans, och det är samverkan mellan dem som gör dem framgångsrika.

Grundstenar

Dessa två skapar grunden i husbygget och genomsyrar alla de andra punkterna. Om man tar bort någon av dessa blir de andra åtta nästan omöjliga att få till.

Relationer över generationsgränser

Barn och unga som får relationer med andra, äldre och yngre, stannar i högre grad i tron. Det kan gälla att tjäna tillsammans, fira gudstjänst, agera som ledare eller få djupare relationer. Nyckelordet här är relationer; det räcker inte med att bara vara i samma lokaler några gånger i månaden utan att faktiskt få levande relationer.

Familjen som hjärtat

Familjen är den primära källan till påverkan i ett barns liv. Ingen anställd eller frivillig kan få större inflytande. Församlingen behöver inse detta och hjälpa föräldrar att uppfylla sin gudagivna roll. Kyrkan behöver därför se över om man kan göra mer för föräldrarna för att stötta på bästa sätt. Församlingen är på intet sett oviktig, men behöver hitta sin roll.

Byggstenar

Vara med och tjäna

Vi vill föra barnen från objekt för mission till några som är med och gör mission. Vi är kallade att göra detta tillsammans då Jesus ber oss alla att tjäna. Vi lär genom att göra, och delade upplevelser ger fördjupad gemenskap. Tjänandet i församlingen bör ha ett lärjungatränande fokus.

Reagera med medkänsla

Alla ser vad som finns runt oss i en fallen värld. Vi behöver inte bara svara på varför det ser ut som det gör utan också bjuda in till handling. Vi möter Jesus när vi hjälper en av hans minsta och om kyrkan vill vara relevant för unga människor behöver församlingen engagera sig.

Vardag med Jesus

Vi fyller lätt våra liv med nöjen och brus men vi behöver skapa platser för möten med Jesus. Vi kan möta Jesus som talar, är verklig och förvandlar. De kristna praktikerna som bön, bibelläsning, gudstjänst och lovsång är centrala för en ung människas vandring mot en vuxen egen tro.

Positiva vänskapsrelationer

Det sägs att vi blir som vi umgås. Vi kan inte tvinga barn och unga att ha vissa kompisar men vi kan skapa möjligheter för positiva relationer. Genom mötesplatser i kyrkan, bönegrupper eller "lekdejter" skapar vi relationella kopplingar som kan leda till vänskap.

Mentorskap

Människor som gått längre på trons väg är centrala i en persons utveckling. Mentorerna tar ett särskilt ansvar för en individ och finns där när frågor uppstår. Alla behöver någon att samtala med ibland som kan tala in i ens liv, be för personen och ge råd för framtiden.

Avgörande höjdpunkter

I varje människas liv finns viktiga engångshändelser som förändrar oss för all framtid. Vi kan inte skapa dessa, men vi kan skapa möjligheter för dem. Sedan är det Gud som avgör när han vill handla. Många som finns kvar i tron minns ett läger, ett dop eller något annat tillfälle som varit centralt.

Guds stora berättelse - Bibeln

Bibeln är central för tron. En stor berättelse, i vilken vi kan förstå vår plats. Bibeln behöver ha en central roll och föräldrar, barn och unga behöver få hjälp att se sina liv i Bibelns ljus. Var passar jag in i den stora berättelsen?

Milstolpar

Riter är bevisat viktiga för människan och kyrkan behöver fånga upp dessa och fira tillsammans med den unga människan. Det kan vara övergångar eller stora händelser. Allt ifrån dop, 18årsdagen, den första Bibeln, en riduppvisning, konfirmation, körkort eller ett viktigt prov.

Egna reflektioner

“Vill ni i er församling få hjälp att starta och underhålla ett samtal så hjälper vi er gärna”

“Alla som lämnade tron gick inte i samlad trupp och anslöt sig till IFK Göteborg.”

Samtalsunderlag

Denna rapport är inte tänkt som en slutprodukt. Målet är i stället att få igång diskussioner i församlingar, regioner och nationellt kring viktiga frågor som berör barn och unga. Den ger inte heller en fullständig bild av läget för barn och unga i kyrkan. Därför uppmuntrar vi dig som läser att ta de frågor som sticker ut för dig i ditt sammanhang och gå vidare med just dessa.

Din församling

Varje församling är unik i sin historia, den omgivning man verkar i och människorna som engagerar sig där. Vi kan inte ge enkla lösningar på komplexa problem. Vi tror dock att **Här för att stanna** tio byggstenar kan fungera utmärkt för de flesta sammanhang som ett gemensamt språk i visionsarbete, planering och samtal. Vill ni i er församling få hjälp att starta och underhålla ett samtal så hjälper vi er gärna. Kontaktuppgifter finns på sista sidan.

Gudstjänsten

Olika teologiska traditioner har olika inställning till gudstjänstens plats och syfte i en församling. Från **Här för att stanna** vill vi bejaka gudstjänstens centrala roll i församlingen även om den inte varit huvudfokus i undersökningen. För många unga är det den plats som man förväntas landa i efter ungdomstiden och här har vi i intervjuerna sett en oro att steget ibland blir för långt för den unga vuxne. Varje tradition behöver återkommande fundera över hur steget till ”huvudgudstjänsten” ska kunna förenklas och hur det upplevda avståndet kan överbryggas.

Svenska kyrkan och övriga samfund

Här för att stanna valde att fokusera intervjuerna på tre samfund. Längs hela processen har dock ekumeniska kontakter tagits för lyssna in andra grenar av kristenheten. Troligen kan du som läser rapporten, men som inte tillhör Pingst, EFK eller Equmeniakyrkan, ändå känna igen utmaningarna och frågeställningarna. Vi förstår att om **Här för att stanna** ska få ett större genomslag i andra samfund krävs en ny fas med intervjuer och samtal där företrädare och medlemmar inom samfundet får komma till tals.

De som försvann

Här för att stanna har fokuserat vår genomlysning på individer som är kvar i en aktiv tro. Vi har bara i enstaka fall intervjuat, samtalat med eller läst forskning om de personer som lämnat tron. Det har två huvudsakliga skäl. Det första är att det är en grupp som är svår att samla. Alla som lämnade tron gick inte i samlad trupp och anslöt sig till IFK Göteborg. Det andra är att det skulle krävas mycket av undersökningen för att nå de orsaker som sammanvägt ledde till beslutet att lämna tron. Här är ett område som vi starkt uppmuntrar universitet och högskolor att göra en forskningsinsats inom. Det är också en viktig fråga för varje individ, har du frågat dina vänner som inte är kvar?

Dina egna anteckningar

Mer resurser

Härförattstanna.se

Bibelnidag.org

Bibeln idag på Youtube

I din församling?

Vill du ha en "Här för att stanna"-process i din församling för att hjälpa alla barn till ett livslångt lärjungaskap?

Kontakta Olof Brandt för mer information:
olof.brandt@bibelnidag.org

